

SVINNINGE VEJLE

EN OVERSIGT OVER UDTORRINGSARBEJDETS HISTORIE

Af Henrik Jensen.

Indledning.

Stationsbyen Svinninge ligger ved Odsherredsbanen, hvor denne slaar sin bratte Kurve mod Nord og drejer mod Lammefjorden og Odsherred. Navnet tyder paa, at Byen er af gammel Oprindelse, den er da ogsaa blandt de Landsbyer, der paa et tidligt Tidspunkt fik Brevsamlingssted og Postkontor, ligesom der fra gammel Tid har været privilegeret Kro. Sammen med Kroen blev der drevet Landbrug, Bageri og en betydelig Købmandshandel; Varetilførslen skete hovedsagelig fra Holbæk, men fra den nordvestsjællandske Jernbanes Anlæg 1875 blev Mørkøv den Station, over hvilken Varetransporten foregik, ligesom Post- og Diligencekørsel ogsaa blev henlagt hertil.

Ved Anlæg af Odsherredsbanen — med Station i Svinninge — fik Byen jo ret god Jernbaneforbindelse; men det er muligt, at dens Opland i nogen Grad forringedes ved Anlæg af Jernbanestationer i Hørve og Faarevejle, idet der fra disse Egne havde været god Handelsforbindelse med Byen; ved disse Stationer blev der jo nu oprettet Forretninger af alle Arter, som tog en Del af Svinninges tidligere Omsætning. Ved Anlæg af »Nordvestsjællands Elektricitetsværk« og Opførelsen af »Valsemøllen« er der tilført Byens Forretningsliv en god Tilgang, og man kan vist endnu regne med, at Byen er betydelig baade som Handelsby og for Haandværk. To store Landeveje krydser

hinanden i Svinninge, nemlig Ringsted—Nykøbing og København—Kalundborg, og med den Betydning, som Landevejene nu har faaet med Hensyn til Biltrafikken, saa har disse to Landeveje sikkert deres store Betydning for Byens fortsatte Udvikling.

1.

Paa det Tidspunkt, hvor den nuværende Nykøbing-Landevæg ikke var anlagt, var Færdselen over »Svinninge Vejle« helt afhængig af Vandstanden i Lammefjorden.

Ved Højvande kunde man ikke køre over, og af den Grund var der tillagt en af Gaardene i Vejleby Ret og Pligt til at modtage vejfarende og give dem Ophold, indtil Overgangsforholdene bedrede sig.

Vandstanden var ikke under almindelige Forhold saa høj, at der kunde færges over, som f. Eks. ved Audebo—Gundestrup, men at man skulde være varsom og køre, hvor Vejlebunden var fast og kunde bære, tyder et Par enkelte Beretninger paa.

En Pottemager kørte fejl af Overgangsstedet og forulykkede, og Stedet, hvor dette skal være passeret, kaldes endnu den Dag i Dag »Pottemagerhullet« og er kendetegnet ved sin ualmindelig bløde Bund.

Der er ogsaa berettet om en Rytter fra en af Gaardene i Vallekilde, der kom ud paa blød Grund, han faldt af Hesten og druknede, hvorimod Hesten arbejdede sig fri og løb hjem til Gaarden.

Da Anlægget af Nykøbing Landevæg er sket for ca. 100 Aar siden, var dette jo mange Aar før Audebodæmnings Anlæg, og man maa derfor mene, at dette Dæmnings- og Vejanlæg over »Svinninge Vejle« har betydet meget for en stor Del af Odsherreds Sogne. Hvor mange Aar, det var under Anlæg, ved jeg ikke, men da Kørslen af Materialer skete udelukkende ved Pligtkørsel fra en lang Omkreds, er der sikkert forløbet nogle Aar med dens Anlæg

og Fuldførelse. Det er mig fortalt, at de lange Dæksten over Granitpillerne i den opførte Bro er kørt hertil fra Tuse Næs, hvilket vel efter Datidens Befordringsmidler maa siges at have været et stort Arbejde.

Har Vejens Anlæg været af stor Betydning for mange Sogne, saa har den sikkert været af afgørende Betydning for Udtørringen af Svinninge Vejle, hvorom der i det følgende skal berettes.

Kilderne, hvorfra efterfølgende er hentet, er først og fremmest den fra 1845 førte Forhandlingsprotokol, men ogsaa en Del ældre Skrivelser og Forhandlinger, der findes opbevarede i Vejens Arkiv. Tillige enkelte mundtlige Overleveringer fra Egnens Folk samt egne lagttagelser og Oplevelser fra de senere Aar.

2. Forhandlinger om Udtørring af »Svinninge Vejle«.

Det første skriftlige Dokument, der foreligger om Udtørring af »Svinninge Vejle« er en Indbydelse fra Lensbaron Zytphen Adeler, Adellersborg (Dragsholm) til 35 Grundejere omkring Vejlen om at give Møde paa Svinninge Kro den 28. Januar 1843 Kl. 11 Fmd. for at drøfte Sagen.

Ved dette Møde blev der valgt en Komite paa 3 Medlemmer til at forberede Sagen, nemlig: Baron Zytphen Adeler, Adellersborg, Proprietær I. Madsen, Arnakkegaard, og Gdr. Ladensach, Særsløvgaard, førstnævnte som Formand.

I paafølgende Marts Maaned indsendtes gennem Amtet et Andragende til det kgl. Rentekammer om Sagen med Forespørgsel, om der fra det offentliges Side kunde være noget til Hinder for Sagens Gennemførelse. Tillige udbad man sig Vejledning om, hvorledes man skulde forholde sig, hvis en enkelt eller flere Grundbesiddere skulde rejse Modstand eller Erstatningskrav.

Paa dette Andragende modtog man fra Amtet imødekommende Svar, at der ikke fra det offentliges Side var

noget til Hinder for Sagens Gennemførelse, at Broen i den anlagte Vej maatte benyttes, forudsat at der ingen Skade skete paa Bro eller Vej, men da fuldstændige Lovbestemmelser ikke haves med Hensyn til Indsigelser og Vanskeligheder, der kunde fremkomme, saa anser man det for rettest, at der udmeldes en Landvæsenskommission til at foretage Mægling om de mulig forekommende Paastande.

Efter at den udmeldte Landvæsenskommission havde holdt et Aastedsmøde, hvortil samtlige Lodsejere havde været indvarslede, indsendte Komiteen en Beretning til det kgl. Rentekammer, hvori bl. a. anføres: »Ved Aastedsmødet var det os ej muligt at opnaa nogen mindelig Overenskomst, da Pluraliteten (Flertallet) af Lodsejerne modsatte sig samme. Dog har ingen af disse fremkommet med nogen motiveret Protest undtagen Generalmajor Rothe, Kommandant paa Kronborg (Ejer af Aggersvold og Svinningegaard).

De af ham anførte Motiver indskrænkede sig dog nærmest til dette ene, at Saltvandet foraarsager Frugtbarhed paa Engene, og at disse tilintetgøres ved at udelukke det salte Vand.

Over for denne Betragtning anfører Komiteen bl. a.: »At en Grundejer er Herre over sin Grund, skal vi vel vogte os for at bestride, men at han ogsaa er det over det tilstødende Hav og saaledes kan fordre, at Havvandet i en ensidig Retning skal være en ham tjenende Servitut, som ingen anden Mand maatte bortlede, hvad enten det nu var for, som her er Tilfældet, at erhverve et betydeligt Areal fra Havbunden, eller det kunde være at bortskaffe en fra sine Jorder skadelig Fugtighed, saa synes det at give Ejendomsretten en saadan Udstrækning, at den gaar over Grænserne for sædvanligt Ejendomsbegreb.

Det vil saaledes bero paa det høje Kollegiums Afgørelse, om Generalmajor Rothe kan antages at have de af ham paastaaede Rettigheder, at det salte Vand skal beskytte hans Enge. Er dette Tilfældet, da maa denne Sag

opgives, da Grænserne for en Erstatningsberegning af denne Natur vilde blive meget vidt uddraget.

Da de øvrige Grundbesiddere ej have begrundet deres Vægning for at tiltræde Foretagendet, maa samme for deres Vedkommende vel kunne fremmes, uden at der kan være Tale om at yde dem noget som helst Vederlag.«

Som Svar paa fornyet Henvendelse til Generalmajor Rothe om at indtræde i Foreningen skriver Generalmajoren bl. a. følgende:

»Saa gerne jeg i Almindelighed retter mig efter mine Naboers Ønsker, saa maa dette dog med Hensyn til de vigtige Følger, som en saadan Udtørring kan medføre, være underkastet en nøje Prøvelse af Fordel og Tab, thi at mine Herrer, som intet kan tabe, men kun vinde, kan synes, at denne Udtørring har Interesse, er naturligt, men at enhver, der har grundet Frygt at finde i sit Udbytte: større Tab end Gevinst, saa stiller Sagen sig helt anderledes.

Det vil ikke være ubekendt, at Kamret havde givet daværende Oberstløjtnant Kochen af Vejkorpset Ordre til at opmaale »Svinninge Vejle« og indkomme med Forslag om sammes Udtørring for kgl. Regning, og at dette Forslag vandt Kammerets Bifald og indgik til allerhøjeste Approbation, hvoraf fulgte, at det indvundne Terrain skulde tilfalde Kongen.

Min og fleres Frygt for deres Ejendommes Forringelse bevægede mig til at indgaa med en allerunderdanigst Kontra-Forestilling til Kongen, og under en ny Drøftelse af Sagen for dette Standpunkt blev den kgl. Sanktion taget tilbage og Forslaget altsaa ikke udført.«

Efter at have nævnt Vanskeligheder og Ulemper andetsteds fra fortsætter Skrivelsen med følgende Spørgsmaal:

- a. »Hvor skal Dæmningen gaa? Skal Dæmningen over Vejlen være Grænsen for Indvindingen eller — hvad

der vist var langt hensigtsmæssigere — skal denne Grænse være en Revle i Vejlen fra Sandby Mark mod Nordvest?

- b. Hvorledes skal Delingen af det indvundne ske? thi ved Kunstens Anvendelse foregriber man Naturen, da det er vitterligt, at Vejlen aftager aarligt i den søndre Side, ligesom Udskiftningen ogsaa har lagt Hindringer i Vejen, og endelig som tillige med foranførte er det vigtigste Hensyn, der bør tages. Hvad Erstatning faar de Lodsejere, hvis nuværende gode og højst vigtige Enge ganske eller for en Del forandres til $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ Mil fra deres øvrige Ejendoms Beliggende?

Forinden disse Punkter er bragt paa det rene, anser jeg mig pligtig at undgaa enhver Deltagelse i nogen som helst Foranstaltning, hvorimod jeg, naar dette er afgjort, skal være fuldkommen villig til Deltagelse.

Kronborg Fæstning, den 2. November 1844.

H. Rothe.«

April 1845 meddelte Amtet, at det for Sagens Genneførelse vilde være nødvendigt at opnaa en Overenskomst med Generalmajor Rothe, som var den eneste, der havde gjort Indsigelse mod Vejleus Udtørring.

Angaaende Generalmajor Rothes Indlæg imod Sagen gør Komiteen gældende: »Med Hensyn til Spørgsmaalene a og b da maa disse være Generalmajoren uvedkommende, saa længe han ikke er indtraadt som Medlem i nogen Forening. Kun Erstatningsspørgsmaalet kan der være Tale om, hvorfor han anmodes om at fremkomme med en Opførelse over det Tab, han mener at faa ved Udelukkelsen af det salte Vand.

Man ønsker, at Landvæsenskommissionen skal være

medvirkende ved et Møde mellem Generalmajoren og Komitéen.«

Over for Udtalelsen om, at Udtørringen skulde foretages af Kongen og som Følge deraf tilhøre denne, gør man opmærksom paa, at ved Forhandlingerne om Vej-anlægget i Aarene 1824—26 blev der af Herredsfogden for Arts og Skippinge Herred givet Forslag om, at Vejens Grund skulde tilhøre Lodsejerne.

Efter at der nu var afholdt Møde og Forhandling med Generalmajoren, giver denne sit Løfte om en mindelig Overenskomst paa Betingelse af, at Foreningen afgør et Erstatningskrav fra nuværende Forpagter Petersen, Svinningegaard, for den Tid, der er tilbage af hans Forpagtning.

Forpagter Petersen anfører herefter: »Efter kyndige Mænds Udtalelser har Svinningegaardens Enge efter Landevejens Anlæggelse tabt meget i Ydeevne, og at hvis nu det salte Vand helt skal udelukkes, vil denne blive yderligere forringet.« Han ansætter sit Tab til 20 Læs Hø aarligt à 100 Lispund at beregne efter de i hvert Forpagtningssaar gangbare Priser.

Over for dette Erstatningskrav gør Komitéen gældende, at man ikke maa regne med, hvad Engene har været, men regne med den Værdi, de har i Øjeblikket. Dette Erstatningskrav sammen med flere andre bliver dog ikke afgjort før ved en Generalforsamling i 1849.

Erstatningsopgørelsen udviser følgende:

Erstatning een Gang for alle:

Søren Sørensen, Særslev	20 Rdl.
Peder Jensen, Særslev	13 »
Niels Hansen, Særslev	40 »
Lars Jensen, Snertinge	40 »

Ialt 113 Rdl.

Efter Forlig med Forpagter Petersen, Svinningegaard, og Generalmajor Rothe, 140 Rdl. aarlig i Petersens Forpagtningstid, samt til Hans Christensen, Ole Jacobsen og Mathias Sørensen, alle af Svinninge, aarlig 8 Rdl. til hver.

3. Foreningen eller I/S Oprettelse.

Fra den 8. September 1845 er der ført en Forhandlingsprotokol, hvorfra det meste af efterfølgende er uddraget, men det er et ret stort Savn, at der ikke i denne Protokol er refereret Resultatet af de mange Landvæsenskommissions-Kendelser eller opnaaede Forlig, som til de allerseneste Tider er passerede, hvorfor det er noget vanskeligt at danne sig et helt paalideligt Overblik over de enkelte Sagers Afgørelse. Ved et Møde paa Dragshoim den 8. September 1845 blev der mellem Komiteen og Landinspektør Rørby truffet Aftale om »den indre Vejle«s Opmaaling.

Man havde haft Vanskeligheder med at finde en Landinspektør, der vilde paatage sig Arbejdet, heller ikke Rørby vilde love det uden ved en Assistents Hjælp. Denne fandt man ved Henvendelse til Forstkandidat Nergaard, Mantzhøj.

Fastsættelsen af Landgrænsen skulde dog ske ved Medvirkning af 2 af Komiteens Medlemmer, d'Hrr. Madsen og Ladensach, ligesom ogsaa alle de tilstødende Grundbesiddere skulde indvarsles.

Dagen efter forannævnte Møde sammentraadte 10 Grundejere, hvis Lodder tilstøder Vejlen og vedtog at stifte et I/S med det Formaal at udtørre den indre Del af »Svinninge Vejle« samt at dele den indvundne Havbund saaledes, at Arealet fordeles imellem Foreningens Medlemmer i Forhold til, hvor mange Gaarde enhver besidder, som grænser til Vejle's indre Del.

Disse 10 Gaardejere og Antallet af deres Gaarde er følgende:

Baroniet Adellersborg	9	Gaarde
Egemarke Gods	2	»
Ladensach, Særslev	2	»
Jens Nielsen, Bmd., Særslev	2	»
Bager Herløv, Særslev	2	»
Madsen, Arnakkegaard	5	»
Generalmajor Rothe, Aggersvold	11	»
Gdr. Jens Christensen, Svinninge	1	Gaard
Gdr. Peder Rasmussen, Svinninge	1	»
Gdr. Niels Andersen, Svinninge	1	»

Ialt 36 Gaarde

Det indvundne Areal skulde herefter fordeles i 36 Parter, og Udgifterne i samme Forhold. Det blev dog vedtaget, at man »af særdeles Liberalitet« vilde bekendtgøre i Berlingske Tidende, at Adgang til at indtræde i Foreningen skulde staa aaben i fire Uger fra Dato for enhver af de øvrige Grundejere, hvis Lodder grænser til Vejleens indre Del, eller hvis Enge hidtil har været overskyttet af det salte Vand.

Dette uagtet man antog at have erhvervet Ret til at udelukke samtlige disse Grundejere, som ikke ved det afholdte Landvæsenskommissionsmøde havde fremsat motiveret Indsigelse imod det hele Foretagende.

Denne Frist for Begæring om Optagelse blev dog langt fra overholdt. Der rejstes en hel Del Begæringer om Optagelse, men i 1850 blev det endelige Antal Portioner ansat til $53\frac{1}{2}$, dog først efter at der i 1848 havde været udmeldt en Landvæsenskommission til endelig Afgørelse. Denne gik ud paa, at det nu maa antages, at I/S Forhold til alle Grundejere, der ikke er Medlemmer af Foreningen, er bestemte, og at saaledes alle opstaaede Hindringer for Foretagendets Udførelse er fjernede.

Det har efter alt, hvad der nu er passeret, været en lang Vej at faa afsluttet Foreningens Omraade, og da der

netop paa dette Punkt var taget forskellige Reservationer af de oprindelige Medlemmer, er det let forstaaeligt, at man ikke har vovet sig i Gang med selve Udtørringen, som jo straks vilde stille økonomiske Krav.

Omtrent lige efter Oprettelsen af I/S blev det ved en Generalforsamling vedtaget, at Midlerne til hele Foretagendet skulde indbetales kontant af Medlemmerne efterhaanden, som der er Brug for Penge. Størrelsen af de opkrævede Bidrag varierer gerne fra 10 til 25 Rdl., enkelte Gange dog noget mere, men det er i alt Fald ikke saa lidt, der i det lange Tidsrum er indbetalt til Anlæg og Drift. Hvor meget er næppe til at opgøre.

Man skulde nu mene, at der vilde blive sat Kraft paa selve Arbejderne ved Udtørringen, men dette er langt fra Tilfældet. En af Grundene angives at være manglende Arbejdskraft i Krigsaarene, men var dog vist mest Mangel paa Interesse hos Medlemmerne. Man troede vist ikke rigtig paa, at disse Parter i den udtørrede Vejle blev af ret stor Værdi. Flere af Medlemmerne solgte deres Parter, og disse blev efterhaanden samlet til faa Ejendomme, væsentlig de store Gaarde.

Stemmeretten i Foreningens Anliggender var sat til 1 St. for hver Portion, dog saaledes at ingen kunde afgive mere end 5 Stemmer.

I privat Eje findes en Genpart af en Købe-Kontrakt, hvoraf det ses, at der ved en Udstykning skulde medfølge $\frac{1}{3}$ af Vejleparten. Køberen gav dog Afkald paa denne imod en Afkortning i Købesummen paa 114 Rdl. 5 Mark.

Opmaalingen af Vejlen viste et Areal paa 309 Tdr. Land. Efter Ansøgning blev der bevilget Skattefrihed i 20 Aar.

4. Arbejderne ved Udtørringen udbydes og paabegyndes.

1849 blev Opførelsen af et Sluseværk (Stigbord) ved Vejlebroen udbudt ved Licitation. Der opnaaedes ikke no-

get antageligt Bud. Senere blev der truffet Overenskomst med Møllebygger Rasmussen, Alsted, om Opførelse af førnævnte Sluseværk for en Pris af 1500 Rdl. og med Garanti i 3 Aar.

Ved Afleveringen fandtes forskellige Mangler, hvorfor man foretog en Afkortning i Beløbet.

Det viste sig vanskeligt at holde Havvandet ude, særlig at det trængte under Sluseværket, og der var Tale om at flytte dette længere ind i Vejlen, men af Hensyn til den store Bekostning, dette vilde medføre, blev denne Flytning dog ikke udført.

Forhandlingerne med Møllebygger Rasmussen om endelig Opgørelse varede i flere Aar. I et af sine Indlæg gør Rasmussen gældende, at hvis han ikke havde forandret Tegningen til Sluseværket samt opført det med flere ekstra Arbejder og Udgifter, saa var efter hans Mening inden ret lang Tid det hele at opsamle i Fjorden eller Kattegat.

Der blev nu sendt Ansøgning til Amtet om Tilladelse til at føre Svinninge Aa under Landevejen ved Vejle's sydlige Side ved en Bro af mindst 7 Alens Bredde samt Udgravning af et nyt Aaløb Øst for Landevejen. Atter maatte en Landvæsenskommission træde i Virksomhed for at bestemme Broens Anlæg gennem Vejen, og derefter blev følgende Arbejder udbudt:

Bro gennem Landevejen — Overslagspris 1623 Rdl.

En Slusebygning for samme 1195 Rdl. 84 Sk.

En Slusebygning for den gamle Aa 501 Rdl. 66 Sk.

Disse Arbejder blev overdraget Tømrermester Fugl, Allerup.

Erstatningerne for Afgivelse af Jord til det nye Aaløb, Sluseværker m. m. blev ved Forhandlinger med de paa-gældende Lodsejere ansat til en Pris, der beregnes efter 400 Rdl. pr. Td. Land.

Uden Licitation opføres et Hus paa 6 Fag til Bolig for en Opsynsmand til Pasning af Sluseværkerne. Hertil

kom senere Pasning af Vindmølle m. m. Som Opsynsmand antoges Hmd. Jens Christensen, Svinninge, endnu husket af mange under Navnet »Jens Væver«.

Tømrermester Fugl blev nu overdraget Opførelsen af en Vindmølle med Snekke eller Snegl til Udmaling af Vandet fra Vejlen. Senere anskaffedes en Vandskraber til Hjælp i Vindstille. Til denne anvendte man Hestekraft.

Engmester Tind, Dragsholm, havde paa et tidligt Tidspunkt nivelleret og udarbejdet Planer for de Jordarbejder i og omkring Vejlen, der skulde udføres. Der blev udgravet en Grøft (Pumpekanal) midt gennem Vejlen, dette skulde føre Vejleens Vand ind til Mølle og Pumpværk for der at udpumpes.

Dernæst blev der udgravet et saakaldt Landdige (Landkanal) rundt om Vejlen. Gennem denne Kanal skulde Vandet fra de omliggende Lodsejeres Jorder ledes gennem den store Vejlebro for gennem Svinninge Aa at føres ud i Lammefjorden. Den opgravede Jord blev lagt som en Vold ind imod Vejlen for at hindre Vandet i Landkanalerne fra at trænge ind i denne.

Næsten hver Vinter gik Vandet fra Landkanalerne over Volden, eller ogsaa skete der Brud paa denne, hvorved I/S fik meget mere Vand at udpumpe. Tid efter anden blev Volden baade forstærket og gjort højere, men alligevel var det kun i de sidste Aar af I/S Levetid, den kunde modstaa den høje Vandstand i Landkanalerne. Værst var det for Lodsejerne omkring Vejlen, naar der indtraf meget regnfulde Foraars- eller Høstmaaneder; man fik ikke saaet rettidigt og oftest i ubekvem Jord. Følgen var en ringe Høst, tit baade af Hø og Korn.

Der blev ofte fra Lodsejerne ført Klage over Landkanalernes mangelfulde Oprensning og Vedligeholdelse. Denne paahvilede I/S, og der var derfor tit nogle Gnidninger mellem Lodsejerne og I/S.

Ogsaa over for høj Vandstand i Svinninge Aa blev der ofte klaget, og meget ofte blev der anket over Luk-

ningen af det gamle Aaløb Vest for Landevejen. Det førte endog saa vidt, at en enkelt Lodsejer tog sig selv til Rette og afledede Vandet fra sine Jorder ved en Gennemgravning af den ved Stigbordet anlagte Dæmning.

Senere anlagde nævnte Lodsejer Proces imod I/S om Lukningen af det gamle Aaløb og den anlagte Dæmning og fremsatte Erstatningskrav. Klagen blev ved Dom erkendt uberettiget.

At der ogsaa fra Amtets Side blev taget Hensyn til disse Klager viser følgende: Søndag den 10. April 1858 Eftm. Kl. 3 blev der afholdt Generalforsamling i I/S »Svinninge Vejle«. Medlemmerne var blevet indvarslet af Formanden den foregaaende Aften. I en fra Amtet modtaget Skrivelse af Gaars Dato var der givet Tilhold om uopholdeligt at aabne Stigbordet over det gamle Aaløb eller at bortskaffe en over samme anlagt Dæmning.

I/S kunde i k k e erkende at have nogen Forpligtelse udover, hvad der i Landvæsenskommissions Kendelse af 3. Juni 1851 var paalagt, lydende saaledes:

»Ligesom dette ogsaa maa anses forpligtet at sætte Stigbord i det gamle Aaløb af dettes Bredde, nemlig 3 Alen, for at dette kan aabnes, naar Strandvandet maatte stemme saaledes op i det nye Aaløb, at Svinninge-Aaens Løb der ved maatte hindres.«

Det fremgaar heraf klart, at det opførte Stigbord ikke er opført for at aflede det sydfra gennem Svinninge-Aa strømmende Vand, og hvad Dæmningen angaar, saa er denne opført paa tørt Land fra Stigbordet til Landevejen og stemmer ikke for noget Vandløb, men forhindrer Aavandet i at udbrede sig over Englodden mellem den gamle Aa og Landevejen, og I/S kan derfor ikke andet end anse det af Amtet forelagte Alternativ, at »Dæmningen aldeles borttages«, som aldeles ubeføjet.

I/S anser sig derfor i sin gode Ret til i k k e at have aabnet Stigbordet over Aaløbet i andre Tilfælde end ved

indtrædende Højvande og imødeser derfor med stor Romulig fremkommende Erstatningskrav.

Skønt man maa beklage, at der fra Amtet er fremkommet — med 24 Timers Varsel — et saadant Krav som foranførte og uden at undersøge, om I/S har foretaget sig noget, som strider imod Loven, saa skal vi dog aldrig ophøre at erkende, at vi altid har mødt Velvilje og Humanitet fra Amtet, og det er i Erkendelse heraf, at I/S i Dag lader Slusen aabne over det gamle Aaløb.

Ved at vise denne Imødekommenhed maa man vel forvare sig imod, at dette sker som en Erkendelse af at have overtraadt nogen som helst Pligt eller heraf at drage nogen Slutning for Fremtiden. I 1855 blev udmeldt en Landvæsenskommission til Behandling af Spørgsmaalet om den høje Vandstand i Svinninge Aa. Man kan ikke af det derom anførte slutte, om der er afsluttet Forlig eller afsagt Kendelse, men der er noteret i I/S Forhandlingsprotokol, at I/S vedtog at aqvisere og forbeholdt sig Tilsvar i Realiteten, naar Aaen var blevet nivelleret. I 1858 ved Generalforsamling i Foreningen nedlagde den ved Foreningens Dannelselse valgte Komite sit Hverv, og herefter vælges en Bestyrelse paa 3 Medlemmer, hvis Funktion fastsættes til 2-aarige Perioder. Baron Zytphen Adeler, der nu udgik af Ledelsen, havde i den forløbne Tid udført et meget stort Arbejde, baade de forberedende og de til Dato udførte Arbejder, især for at overvinde alle de mange Vanskeligheder og Forhindringer, der har været, og man siger vist ikke for meget ved at tillægge ham Æren og Anerkendelsen for Udtørringen af »Svinninge Vejle«.

5. Anvendelse af Dampkraft.

Der var stadig Vanskeligheder med at holde Havvandet ude ved Sluseværkerne. Et af Ingeniørkaptajn Hedemann udarbejdet Overslag om Ramning af en saakaldt Spunsvæg maatte henlægges paa Grund af den store Bekostning — 6000 Rdl.

Udpumpningen af Vand ved Vind- og Hestekraft var sikkert ogsaa meget utilfredsstillende og i 1860 indhentede man Overslag og Tilbud paa Anlæg af Dampmaskine til Drift af et stort Skovlhjul.

Et Tilbud fra Englisch & Hansen, København, blev antaget. Tilbudet lød paa 8350 Rdl. for Dampkedel og Maskine, hertil kommer desuden Skovlhjul, Afløbsrende m. m. samt Opførelse af en Bolig til Opsynsmand ved Vejens nordre Side. Der blev nu ogsaa antaget ny Opsynsmand — Christen Nielsen —, endnu husket af de ældre under Navn af »Dampølleren«.

Anlægget blev taget i Brug Foraaret 1862. Den I/S tilhørende Vindmølle med Snegl, Hestegang m. m. blev herefter solgt.

Nu gik der nogle Aar uden store Forandringer, men med ret store Udgifter til Vedligeholdelse af Volde og Kanaler. Omtrent hver Vinter gik Vandet over Kanal-digerne ind i Vejlen, og saa snart som Afløbsforholdene i Svinninge-Aaen om Foraaret blev saaledes, at der kunde pumpes, blev Dampmaskinen sat i Gang. Det var en betydelig Masse Vand, som det store Hjul kunde udskovle. Vel ca. 1 Maaned gik Maskinen hvert Foraar og ofte ogsaa senere, men da som Regel kun nogle Dage eller en Uges Tid.

Først i Halvfjerdserne blev der Tale om Udtørring af Lammefjorden, hvilket vakte stor Frygt for, at Afløbsforholdene i Svinninge-Aaen gennem de projekterede Lammefjordskanaler skulde forværre Forholdene i og omkring Vejlen.

6. Forhandlingerne med Lammefjordsselskabet.

1875 var der Forhandling med en Landvæsenskommission bl. a. for at sætte et Flodmaal i Svinninge-Aaen. I/S henholdt sig til en Protest, som det allerede 1872 ved et den Gang afholdt Forhandlingsmøde for Landvæsenskommissionen havde ladet tilføre Protokollen saalydende: »De mødte Medlemmer af I/S »Svinninge Vejle« erklærede,

at de intet havde imod Foretagendet, naar man beholdt uhindret Afløb for Vandet fra »Svinninge Vejle«, men dette skønnes ikke at kunne opnaas ved det nu foreslaaede høje Flodmaal, hvorfor man reserverer sig sin Ret.«

1877 udmeldtes Overlandvæsenskommission om Flodmaalets Ansættelse. Denne udsatte Spørgsmaalets endelige Afgørelse, til en Regulering af Svinninge Aa havde fundet Sted. Der fastsattes dog et midlertidigt Flodmaal, der gik ud paa, at Vandet ikke maatte stige højere end 5 Decimaltommer om Sommeren og 11 Decimaltommer om Vinteren fra Slusens Bundflade.

Da Vandstanden til de fleste Tider var endog betydelig højere, krævede man af Lammefjordsselskabet, at Vandstanden i alt Fald en Gang i hvert Døgn om Sommeren og en Gang hvert 12. Døgn om Vinteren skulde nedbringes til det foreslaaede Flodmaal.

Der blev ført mange Forhandlinger med Lammefjordsselskabet, bl. a. ogsaa om, at dette skulde modtage Vand fra »Svinninge Vejle«, f. Eks. ved at Vandet skulde føres ind i Lammefjorden ved en Rørledning fra Vejlen, men der kunde ikke opnaas Enighed om den aarlige Ydelse fra I/S til Lammefjordsselskabet.

Der forelaa ved en af I/S Generalforsamlinger Tilbud fra Lammefjordsselskabet om en aarlig Ydelse paa 3250 Kr. I/S vilde kun gaa med til 1500 Kr. aarlig, desuden skulde I/S selv afholde Udgifterne ved Tunnelens Anlæg m. m. Der kom derfor ingen Overenskomst i Stand.

I Begyndelsen af Firserne blev der efter et særlig vaadt Aar af Lodsejere ved Svinninge Aa, Lodsejere omkring Vejlen og af I/S »Svinninge Vejle« rejst Erstatningskrav mod Lammefjordsselskabet for den Skade, som den høje Vandstand i Lammefjordens Kanaler havde foraarsaget. I/S vedtog at betale Halvdelen af Udgifterne ved dette Sagsanlæg. Der blev om Sommeren af to af Retten udmeldte Mænd foretaget Syns- og Skønsforretning over den foraarsagede Skade, og jeg husker, at Skaden paa

mine Forældres Ejendom ansattes til 300 Kr. og andre vel i Forhold dertil efter Arealernes Størrelse og Tab.

Det hele blev dog til intet, idet Erstatningskravene og deres Ansættelse ikke blev taget til Følge.

I/S foretog nu en Indstilling til Indenrigsministeriet om ved dettes Medvirkning at faa Forholdet til Lammefjordsselskabet ordnet tilfredsstillende. Angaaende Lammefjordsselskabet skal tillige nævnes, at i Aarene 1919—20 blev, navnlig fra Lodsejere omkring Vejlen, rejst Krav om forøget og bedre Oprensning af Lammefjordens Kanaler. Dette resulterede i Udmeldelse af en Landvæsenskommission, hvis Kendelse gav Klagerne Medhold.

Fra Lammefjordsselskabet blev der herefter begæret Overlandvæsenskommission, der afviste Sagen og henlagde den under Amtsraadets Afgørelse. Amtets Afgørelse kom derefter til at lyde paa, at der forsøgsvis i 3 Aar skulde foretages 3 Gange Oprensning aarlig i Stedet for de hidtil gældende 2 Gange. Den tredie Oprensning er igen bortfaldet, hvilket mange af Lodsejerne baade ved Vejlen og ved Lammefjordskanalen er kede af, da en Optrækning af Grøden i Lammefjordskanalen tit havde stor Virkning for Vandets frie Afløb mod Audebo.

I 1875 var Svinningegaarden blevet solgt, og den nye Ejer — Godsejer Hansen — var blevet Formand for I/S og førte i sin 3-aarige Formandstid de mange og vanskelige Forhandlinger med Lammefjordsselskabet. Han beklagede ved sin Bortrejse, at disse Forhandlinger ikke havde ført til noget Resultat, men haabede, at der en Gang maatte blive en retfærdig Overenskomst mellem Parterne. Der blev ogsaa forbedret meget paa Voldene og indlagt ny Dampkedel i hans Formandstid.

Om der nedsattes Landvæsenskommission om Sagen husker jeg ikke, men i 1883 blev det gamle Aaløb Vest for Landevejen atter opgravet, og den opsatte Dæmning og Stigbordet, der nu var meget i Forfald, fjernet. Svinninge-Aaen har herefter to Løb ned til den store Bro.

Oprensningspligten blev paalagt Lodsejerne ved Aaløbet, hvilket disse var meget utilfredse med, da Løbet havde været nedlagt i ca. 33 Aar.

I 1886 opførtes en Vindmølle som Hjælpekraft for Dampmaskinen. Den opførtes af Møllebygger Hansen, Holbæk, for en Pris af 4000 Kr. I en stærk Storm i 1909 blæste denne Mølle om, og i Stedet for Møllen blev der nu af Fabrikant Dahlgaard, Holbæk, opført en stor Vindmotor til en Pris af 3340 Kr. + Grus og Sten til Fundament.

1925 skete der stor Stormskade paa Vindmotoren. Ved Forsikringsselskabet blev Erstatningen ansat til 2209 Kr., hvorefter Vindmotoren atter sættes i brugbar Stand.

7. Forholdet til Lodsejerne omkring Vejlen.

Efterhaanden som Volden omkring Vejlen forstærkedes og forhøjedes, og der som Følge deraf gik mindre Vand ind i Vejlen, blev Vandstandsforholdene i Landkanalerne tit meget generende for de til Vejlen grænsende Jorder. Der var Planer om at lægge Landkanalerne meget højere op imod Landgrænsen, saaledes at der kom større Arealer ind under I/S, men det var særlig Udsigten til de store Udgifter ved Anlæg og Drift, der var Aarsag til, at denne Plan fik for lille Tilslutning. Der var flere Gange rettet Opfordring til Oberstløjtnant Dalgas, Aarhus, om at komme til Stede og give Raad og Vejledning om Vejleus Udtørring og Kultivering. Han har dog vist ikke været her personlig, men det fremgaar, at han har været medvirkende ved Udarbejdelsen af Tunnelsspørgsmaalet mellem Vejlen og Lammefjorden.

1890 blev der atter foretaget en Forhøjelse af Landkanalvolden i Henhold til et Tilbud fra Rasmussen og Petersen, Audebo. Tilbudet lød paa 5200 Kr. eller 1 Kr. 15 Øre pr. Kubikfavn Fyld at opgrave. For første Gang i Vejleus Historie blev det bestemt at optage Laan — 5000 Kr. at afdrage med 1000 Kr. aarligt i 5 Aar.

1892 blev der paa Begæring af Hjembæk-Svinninge

Sogneraad afholdt en Vandsynsforretning, hvortil de 3 om-
liggende Kommuner, I/S »Svinninge Vejle« samt 48 Lods-
ejere omkring Vejlen var indvarslede. Der blev opnaaet
et Forlig, saaledes at der ansattes Dimensioner for Land-
kanalernes Bredde og Dybde. Inden hvert Aars 15. Juli
skulde de oprensnes for I/S Regning og derefter synes af
Vandsynet for de 3 tilgrænsende Kommuner.

Kanalerne indgik herefter paa Fortegnelsen over disse
Kommuners mindre, offentlige Vandløb.

1904 blev der rettet Henvendelse fra Lodsejerne om-
kring Vejlen, om I/S vilde udpumpe Vand fra deres Enge
imod en fast aarlig Sum, eller om I/S i alt Fald i Aar vilde
udpumpe Vand. Svaret lød paa, at man paa visse Betin-
gelser var villig til at pumpe, dog først naar Vejlens eget
Vand var udpumpet.

Der blev dog ingen Overenskomst mellem Parterne,
men i Juni Maaned blev der holdt et godt besøgt Møde i
Svinninge Kro, hvor Forholdene, og hvad man kunde gøre
for at sænke den alt for høje Vandstand i Landkanalerne
og Svinninge-Aaen, blev drøftede. Af Lodsejerne omkring
Vejlen blev nedsat et Udvalg, og dette havde ret hurtigt
et Møde sammen med Amtets Vej- og Vandløbsudvalg.

Ved foretagen Undersøgelse havde det vist sig, at Fun-
damentet under Bropillerne i den store Vejlebro var ca.
21" højere end Bunden paa Svinninge-Aaen, og at baade
dennes og Vejlens Vand som Følge deraf blev hindret i
dets Afløb.

For at faa Broen ombygget og en Del af Svinninge-
Aaen udvidet og reguleret, blev det nødvendigt at for-
lange en Landvæsenskommission udmeldt. Landvæsens-
kommissionen blev derefter nedsat bestod af Herredsfoged
Ingerslev, Holbæk, Godsejer Lunn, Knabstrup, og Gdr.
Niels Jensen, Bredtved. Den antog daværende Landinspek-
tør Chr. Weitemeyer, Svinninge, til at udarbejde Planerne
for Reguleringen. Amtet projekterede selv Arbejdet ved
Broens Ombygning.

15. Juni 1905 holdt **Landvæsenskommissionen** afsluttende Møde paa Aastedet og i Svinninge Kro, hvortil alle Lodsejerne omkring Vejlen var indvarslede. Kommissionens Kendelse blev dog først afgivet 14 Dage senere og bestemte, at Arbejdet skulde fremmes i Overensstemmelse med de Planer, som ved Mødet var fremlagte og **forhandlede**.

Amtet skulde lade hele Arbejdet udføre og forskudsvis afholde de dermed forbundne Udgifter samt selv betale $\frac{1}{3}$ af Udgiften ved ved Broens Ombygning. Den øvrige Udgift fordeltes saaledes: I/S »Svinninge Vejle« betaler 10 % af denne, nogle Lodsejere ved Svinninge Aa andre 10 %, og Restbeløbet betales af Lodsejere omkring Vejlen i de fire Sogne: Særslev, Vallekilde, Hørve og Svinninge, alt at forrente og afdrage i Løbet af 10 Aar. Det hele Beløb androg dog ikke mere end ca. 10 Kr. pr. Td. Land ialt, og det var en meget gavnlig Foranstaltning, der var sket ved Vejlebroens Ombygning.

Landinspektør Chr. Weitemeyer udtalte, at der efter hans Mening ikke kunde skabes bedre Afløbsforhold for Svinninge-Aaen, end der nu var blevet.

Der gik atter en Del Aar, uden at store Forandringer blev foretaget. I 1914 anskaffedes Elektromotor til Sneglen. Elektriciteten leveredes fra det oprettede »Nordvest-sjællands Elektricitetsværk« i Svinninge.

1924 blev under et meget stærkt Tøbrud Vejlen atter fuld af Vand. Man fik først udpumpet ved Midten af Maj Maaned.

Der var Tale om Anskaffelse af en Centrifugalpumpe, hvilket dog ikke blev til noget, da den mentes at blive for dyr.

Atter kom der Forhandlinger mellem Lodsejerne og I/S gaaende ud paa at dette imod Betaling skulde udpumpe Vand fra Landkanalerne. Der blev foretaget Prøvepumpninger, der viste, at Vandet i Landkanalerne kunde sænkes ganske betydeligt. Der opnaaedes en Overenskomst med

en Del af Lodsejerne, men da ikke nær alle disse var med i Overenskomsten, var dette Forhold ogsaa uholdbart, især da Udpumpningen først blev foretaget efter, at Vejleens eget Vand var udpumpet.

I 1928—29 kom den gamle Plan om at udvide Grænserne for Udpumpning atter frem, der blev holdt Generalforsamling i I/S og derefter Møde med Lodsejerne, der var mødt ret fuldtalligt. Landinspektør A. Weitemeyer, Svinninge, var til Stede og gav forskellige Oplysninger, og Mødet resulterede i Nedsættelse af et Udvalg paa 7 Medlemmer, hvoraf de 3 var I/S Bestyrelse. Dette Udvalg foretog nu sammen med Landinspektøren en Besigtigelse af de uden for I/S liggende Arealer og bestemte derefter Grænserne for den nye Forenings Omraade.

Man tænkte sig Foreningen oprettet i Henhold til Lov Nr. 347 af 2. Juni 1917 om Oprettelse af fælles Pumpelag.

8. Pumpelaget oprettes.

Der blev nu af Landinspektør A. Weitemeyer udarbejdet et fuldstændigt Projekt over det hele samt Overslag for sammes Udførelse. Foruden de 309 Tdr. Land, der var under det gamle I/S, vilde der tilføres ca. 559 Tdr. Land. Til dette Omraades Areal strømmer der Vand fra et Omraade paa ca. 25 km², der har naturligt Fald mod de lave Enge. De nuværende Kanaler i og omkring Vejle udvides og uddybes ganske betydeligt for at føre Vandet ind til den gl. Pumpestation.

I den søndre Kanal opstilles ved det nuværende Stigbord en stor Skruepumpe med en Ydeevne af 1000 Liter pr. Sek., og som Drivkraft opstilles en Elektromotor paa 40 HK. Ved det gamle Anlæg opstilles en mindre Pumpe, hvis Ydeevne er 150 Liter pr. Sek., og Sneglen ved det gamle Pumpeanlæg bibeholdes. Disse Pumper i Forening med Sneglen er beregnet at kunne udpumpe alt det tilstrømmende Vand, ogsaa under Maksimalnedbør.

Vindmotoren, der for Tiden er ubrugelig, nedtages.

Efter nyt Mødes Afholdelse, hvor det i første Række drejede sig om den foreslaede Partsfordeling, og om der skulde betales lige højt Bidrag af alle Parter uanset deres Beliggenhed, blev Udvalget bemyndiget til paa Lodsejernes Vegne at begære en Landvæsenskommission udmeldt til at behandle Sagen til endelig Afgørelse.

Landvæsenskommisisonen kom til at bestaa af Dommer Helms, Holbæk, Propr. Plesner, Tømmerupgaarden, og Bmd. And. Sørensen, Dramstrup. Landinspektør Nielsen, Slagelse, ydede Kommissionen den tekniske Hjælp.

Kommissionen holdt sit første Møde paa Sørslevgaard, og i Marts 1930 holdt den Møde i Svinninge Kro, hvortil samtlige Lodsejere var indvarslet og ca. $\frac{3}{4}$ af dem var mødte.

Blandt de mindre Lodsejere var der nogen Modstand, men ved Afstemningen var der alligevel stort Flertal, især naar Arealet lægges til Grund, der var ogsaa Flertal for, at der skulde betales lige stort Bidrag pr. Arealenhed.

Det aarlige Bidrag til Drift, Forrentning og Afdrag var beregnet til 10 a 12 Kr. pr. Td. Land. Anlægssummen til ca. 53,000 Kr.

Lammefjordens Lodsejerlag mødte ved sin Formand og protesterede mod Planens Gennemførelse, da han ikke mente, at Lammefjordens Kanaler kunde tage Vandet fra det nye Pumpelag.

Herimod blev gjort gældende, at Lammefjorden har Pligt til at holde sine Kanaler i Stand til at modtage Vandet lige saa vel i Fremtiden, som det har været dets Pligt i Fortiden. Landvæsenskommissionen vedtog at fremme Sagen, men da der endnu skulde fremskaffes forskellige Oplysninger m. m., blev der af Udvalget og Kommissionen holdt flere Møder, hvor der sammen med Landinspektør Weitemeyer blev foretaget nogle mindre Ændringer i Projektet, bl. a. blev foreslaaet dybere Udgravning af Kanalerne. I Juli Maaned holdtes afsluttende Møde paa Svinninge Kro, hvor Kommissionen afgav Kendelse om Sagen,

der nu skulde fremmes og udføres efter det ændrede Projekt.

Med Hensyn til Lammefjorden er Kendelsen saalydende: »I Henhold til den mellem Formændene for Udvalgene angaaende Pumpelaget »Svinninge Vejle« og Lammefjordens Lodsejerlag indgaaede Overenskomst af 25. April d. A. — se Bilag 16 — bestemmes følgende: Pumpelaget for Svinninge Vejle har Ret til at udpumpe Vandet gennem Lammefjordslagets Landkanaler. Dog har Lammefjordens Lodsejerlag over for Pumpelaget »Svinninge Vejle« Krav paa, at Pumpningen i alle Tilfælde indstilles, naar der opstaar Fare for Gennembrud af Kanalvolden om Lammefjorden paa Grund af ekstraordinær høj Vandstand i Kanalerne, hvilket navnlig kan indtræde, naar Kanalerne umiddelbart før stærkt Tøbrud er fyldt med Is.

Pumpelaget maa i saadanne Tilfælde rette sig efter Lodsejerlagets Henstilling og indstille Udpumpningen, til Faren er overstaaet.

Pumpelaget overtager alle det gamle I/S Ejendomme, Rettigheder og Forpligtelser. Ved det afsluttende Møde valgtes det nedsatte Udvalg som midlertidig Bestyrelse og til under Ansvar for Landvæsenskommissionen at lade Anlægget udføre og fremskaffe den fornødne Kapital m. m.

Landinspektør A. Weitemeyer blev antaget som tilsynsførende ved Arbejdet, hvis Afslutning ansattes til 1. Januar 1932. Denne Tidsfrist blev paa det nærmeste overholdt.

Jordarbejdet, Rørlægningen og Levering af Pumper, Elektromotor m. m. blev nu udbudt i Henhold til de udarbejdede Planer og Overslag.

Levering af den lille Pumpe med Elektromotor, Bygning af Fundamenter og Hus blev overdraget Ingeniør Hassenkamm, København, for en Sum af 6675 Kr. færdig til Brug 1. November 1931.

Levering af den store Pumpe med Elektromotor blev

overdraget Ingeniør Langebæk, København, til en Pris af 5620 Kr.

Opførelse af Fundamenter og Hus til den store Pumpe blev overdraget Julius Jensen, Kalundborg, for en Sum af 4680 Kr. færdig til Opstilling af Pumpen senest den 20. September 1931.

Paa Jordarbejdet, Rørlægning, Opførelse af Broen m. m. indkom 8 Tilbud. Det højeste Tilbud lød paa 26,975 Kr., det laveste paa 17412 Kr. Man antog et Tilbud fra S. A. Sørensen, Roskilde, paa 19,985 Kr., dog under Forbehold, at den forlangte Kaution stilledes.

Sørensen paabegyndte Arbejdet, men da den forlangte Kaution ikke blev stillet, ophævedes Kontrakten, og der udbetaltes Sørensens Arbejdere ca. 800 Kr. Sørensen havde herefter intet Krav mere paa Pumpelaget.

Herefter blev Jordarbejdet m. m. overdraget til Entreprenør Andreasen, Slagelse, for en Sum af 20,500 Kr. med Fradrag af de til Sørensen udbetalte 800 Kr.

Kort efter Arbejdets Paabegyndelse viste det sig, at der var meget mere Jord at opgrave, end Beregning og Overslag viste, hvorfor Andreasen forlangte en yderligere Betaling i Forhold hertil. Denne Merbetaling udregnedes til 7500 Kr.

Efter at Bestyrelsen havde forhandlet med Landvæsenkommissionen, vedtog man at betale det krævede Beløb. Arbejdet blev nu under ret gode Vejrforhold udført i Løbet af Sommeren. Der maatte enkelte Steder i Midterkanal og Landkanal opsættes Sikringer imod Jordskred. Disse Sikringer, der ikke var indbefattet i de projekterede Jordarbejder, blev overdraget Entreprenør Andreasen at udføre for et Beløb af 2672 Kr.

Fra Andreasen blev der senere sendt Regning paa Ekstraarbejder til et Beløb af ca. 2000 Kr., men ved Forhandlinger, hvori ogsaa Landvæsenkommissionen deltog, enedes man om at betale Andreasen til fuld Afgørelse 304 Kr. 50 Øre.

Hele Anlægget blev nu godkendt af Landvæsenskommissionen, og den midlertidige Bestyrelse aflagde Regnskab, der godkendtes. Anlægssummen var ca. 64,000 Kr. Efter Anlæggets Afslutning staar Pumpelaget under Tilsyn af Holbæk Amtsraad, der udmelder en teknisk Uddannet tilsynsførende Inspektør, en autoriseret Landinspektør til at foretage Bidragsudstykninger, en Revisor til at revidere fremtidige Regnskaber samt et Medlem af Pumpelagets Bestyrelse.

I Følge den af Landvæsenskommissionen og Amtsraadet godkendte Vedtægt deles Medlemmerne i tre Grupper, som hver vælger 2 Medlemmer til Styrelsen. Grupperne skal være lige store og deles efter Arealets Størrelse. Stemmernes Vægt er 3, 2 og 1 henholdsvis for de store, mellemstore og mindre Arealer.

Af Amtets Vandløbsvæsen, hvilket er overdraget Tilsynet med Pumpelaget, er der udarbejdet et Licitationsforslag, som godkendtes af Styrelsen, hvorefter Kanalerne skal oprenses og synes to Gange aarlig. Licitationstilbudene gjaldt første Gang for 3 Aar.

Bidragene, der opkræves gennem Amtstuen, har for de nu forløbne 3 Aar andraget ca. 12 Kr. pr. Td. Land, for 1935—36 er Bidragene omregnet til at opkræves med 2 Kr. 24 Øre pr. Andel, men svarer omtrentlig til samme Opkrævning som før. Hver Andel er beregnet til $\frac{1}{10}$ ha.

Der har i de senere Aar af Geologer været foretaget Undersøgelser af den gamle Havbund; disse Undersøgelser viser, at der tidligere har været Egeskov, dernæst i en Periode Mose med Dannelse af Tørvelag, disse er dog ret smaa, men derefter er der sket en yderligere Sænkning, og Havvandet fra Lammefjorden er skyllet ind og har øvet sin Indflydelse paa Jorddannelsen, bl. a. ved, at der flere Steder er dannet ret udstrakte Lejer af Strandskaller. Man mener ikke, at Østersen har levet her, men at de faa Østersskaller, der forekommer, er skyllet ind fra Lammefjorden. Hovedmassen af Skaller er fra Hjærte- og Blaa-

muslinger. Paa Arnakkegaarden begyndte man i Aarene 1909—10 under ret beskedne Forhold paa Opgravning og Salg af Skaller. Ejeren fik 10 Øre pr. Sæk à 50 kg, men da Prisen paa Skaller var højest, blev der dog betalt 90 Øre à 1 Krone pr. Sæk, ligesom der i enkelte Tilfælde blev købt Skaller fra et bestemt Areal og til en forud aftalt Pris. Det har her drejet sig om meget store Værdier for de paagældende Ejere, ligesom det ogsaa gav Fortjeneste ved Opgravning og Kørsel for mange Mennesker. Enkelte Aar har der været beskæftiget 70 à 80 Mand ved Opgravningen. Den sidste Sommer er der 30 à 35 Mand i Arbejde, hertil kommer saa Kørselen til Jernbanestation eller Lager. Skallerne ligger i meget forskellig Dybde og Tykkelse, den sidste indtil 2 Meter, men de fleste Steder betydeligt mindre. Paa de Arealer, der tilhører Arnakkegaarden, Egemarke, Svinningegaarden, Vejlegaarden og Dannegaarden i Svinninge, er Størstedelen af Skallerne taget op. De opgravede Skaller anvendes hovedsagelig til Hønsefoder, dog nok ogsaa til teknisk eller kemisk Brug i enkelte Fabriksvirksomheder, og en Del er eksporteret til andre Lande.

9. Afslutning.

Udtørringen og Sænkningen af Vandstanden i og omkring Vejlen, kan man vel godt sige, er først nu ved Pumpelagets Oprettelse blevet saa betryggende, at Fremtiden giver Udsigt til et forøget Udbytte.

Det er jo heller ikke nogen lille Udgift, der nu hviler paa de tørlagte Arealer, som tillige for Størsteparten skal drænes, men allerede nu viser det sig, hvor der er udført Dræningsarbejder, at der kan høstes store Afgrøder.

Den vestlige Del af Pumpelagets Omraade er langt det bedste i Bonitet, og der blev i sin Tid høstet meget Hø, vel ikke af særlig god Kvalitet, hvilket maaske ogsaa Datidens Tilberedning af Hø gjorde sit til.

I flere Aar kneb det med at faa godt Drikkevand til Kreaturer, Jordens Saltholdighed var vel Grunden her-

til, og Kreaturerne blev fra mange Enge drevet ind til Svinninge Aar for at faa det fornødne Drikkevand.

Efterhaanden blev der paa de gamle Enge prøvet med Kornavl, og i den nyere Tid ogsaa Avl af Rodfrugter, men det er dog først nu, da man er Herre over Vandstandsforholdene, at man kan vente gode Afgrøder, og de allerfleste af Pumpelagets Medlemmer udtaler da ogsaa deres Tilfredshed med Sammenslutningen af det gamle I/S og Lodsjerne om dette.

Jeg tror, at det forøgede Udbytte let kan opveje den paalignede Pumpeudgift.

Der er nu forløbet ca. 90 Aar, siden Tanken om Udtørring af »Svinninge Vejle« fødtes, og Forarbejderne for Arbejdet paabegyndtes. Man vil maaske sige, det har været en alt for lang Tid for at naa til de nuværende Forhold, men foranstaaende Optegnelser viser jo, at Begyndelsen har været ualmindelig svær og Interessen hos de enkelte Medlemmer ringe, hvilket nødvendigvis maatte give sig Udslag i meget smaa Fremskridt. Desuden har den tekniske Hjælp, der nu er taget i Brug, slet ikke været til Stede før nu.

Som en af dem, der har ydet et ganske beskedent Arbejde for Pumpelagets Dannelse, maa jeg til Slut udtale Haabet om, at Pumpelaget og dets Virksomhed maa vinde alle Medlemmernes Tilfredshed.
